

LYHENNELMÄ

Prof. Olavi Koivukangas, puhe Australian ja Uuden-Seelannin ystävyysseurojen järjestämässä ANZAC-100-vuotisseminaarissa Helsingin yliopistossa 24.4. 2015.

ANZAC:N 100-VUOTISMUISTO 25.4. 2015

Moni kansakunta katsoo omaa historiaansa suurten taistelujensa kautta. Mieleen tulee ensiksi pieni kreikkalaisjoukko taistelemassa persialaisia vastaan Thermopylain solassa, sitten Australian ja Uuden-Seelannin nuoret sotilaat hyökkäämässä kohti turkkilaisten vahvoja asemia Gallipolin niemimaalla ja viimeksi suomalaiset taistelemassa talvisodan pakkasissa ylivoimaista hyökkääjää vastaan. Nämä taistelut ovat jääneet kansakunnan muistiin henkiseksi perinnöksi. Taistelujen muistoa vaalitaan, ja niistä ammennetaan voimaa oman ajan vaikeuksien voittamiseksi. Me suomalaiset puhumme talvisodan hengestä.

Australia ja Uusi-Seelanti ovat osallistuneet moniin sotiin Ison-Britannian rinnalla. Kaikkein eniten uhreja vaati ensimmäinen maailmansota. Vajaan viiden miljoonan asukkaan Australiassa sotavoimien vahvuus oli 417 000 henkeä. Näistä sota-alueille vietiin 332 000 henkeä. Australialaisista 60 000 sai surmansa ja 156 000 haavoittui.

Käsite ANZAC tunnetaan ympäri maailman. Sillä tarkoitetaan australialaisten ja uusi-seelantilaisten yhdessä muiden länsiliittoutuneiden kanssa 25.4. 1915 Gallipolin niemimaalle Turkissa suorittamaa maihinnousua, jossa liittoutuneet menettivät 220 000 miestä ja puolustavat turkkilaiset 253 000 miestä. Australialaisia sai surmansa 8 587 ja haavoittui 19 367, uusi-seelantilaisten tappiot olivat 2 431 kaatunutta ja 5 140 haavoittunutta. Muistoksi jälkimaailmalle kahdeksan kuukauden operaatiosta jäi "ANZAC spirit", jonka keskeinen sisältö oli urhoollisuus ja hyvä toveruus taistelukentällä.

Aluksi ANZAC tarkoitti Turkin maihinnousun sankareita, mutta myöhemmin kaikkia ensimmäiseen maailmansotaan osallistuneita. Australiassa ja Uudessa-Seelannissa ANZAC-päivää on juhlittu näyttävästi kansallisena vapaapäivänä pian ensimmäisen maailmansodan päätyttyä. Näissä maissa ANZAC-muistojuhla on tärkein isänmaallinen tapahtuma. Jos ANZAC päivä sattuu lauantaille tai sunnuntaille, niin seuraava maanantai on vapaapäivä.

Suomalaisia osallistui sotaan Australian joukoissa noin 300, ja heitä kaatui myös Gallipolissa ja sen jälkeen raskaissa taisteluissa Ranskan rintamalla. He olivat yleensä maihin jääneitä merimiehiä tai Australiassa asuvien suomalaisten siirtolaisten lapsia, jotka olivat vapaaehtoisina liittyneet Australian armeijaan. Australian sotavoimista 17,9 prosenttia sai surmansa, mutta suomalaisista 21,2 prosenttia. Yleensä suomalaiset olivat etulinjassa tavallisina sotilaina ja siksi jatkuvassa hengenvaarassa.

ANZAC-perinteen vaalimiseen ovat osallistuneet myöhemmissä sodissa, mm. Vietnamissa palvelleet australialaiset. ANZAC on symboli ja legenda, joka elää kauas tulevaisuuteen. ANZAC on Australian ja Uuden-Seelannin identiteetin yksi kulmakivi. Peter Weirin v. 1981 valmistunut elokuva Gallipoli on Australian "Tuntematon Sotilas".

Kovia kokenut Suomi tekee kunniaa ANZAC-hengen omaksuneille Australian ja Uuden-Seelannin kansoille.